

A jövő nemzedékek szószólójának közleménye a víz világnapja alkalmából (2026. március 22.)

Dr. Bándi Gyula, a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes a víz, mint véges erőforrás és az esélyegyenlőség közötti kapcsolatra hívja fel a figyelmet a víz nemzetközi napja alkalmából kiadott közleményében.

Az ENSZ közgyűlésének kezdeményezésére 1993 óta minden év március 22-e a víz világnapja, amikor világszerte külön kampány hívja fel a nyilvánosság és a politikai döntéshozók figyelmét a víz kiemelt jelentőségére. Az idei jelmondat így szól: „*Víz és egyenlőség – Az esélyt teremtő víz*”. Ez a közlemény is ehhez a témafelvetéshez kapcsolódik.

A válságok így a vízzel kapcsolatosak is – mindenkit érintenek, de nem egyformán: a hátrányosabb, sérülékenyebb helyzetben lévő társadalmi csoportokat (gyerekeket, időseket, fogyatékkal élőket, alacsony jövedelműeket, nőket) súlyosabban. Az idei kampány a vízgazdálkodáshoz kapcsolódóan a nemek közötti esélyegyenlőség biztosításának meglévő és újonnan felmerülő kihívásaira és azok feloldási lehetőségeire hívja fel a figyelmet. Az UNESCO Világvíz-értékelési Programja (WWAP) megbízásából készült átfogó elemzés¹ tárgyalja a témával kapcsolatos főbb kihívásokat, melyek közt megjelenik, hogy az egészséges ivóvízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés hiánya aránytalanul nagy terhet ró a nőkre, miközben részvételük a döntéshozatalban korlátozott. Az éghajlatváltozás ráadásul egyre nagyobb hatással lesz a víz elérhetőségére, amely további konfliktusokhoz, egyenlőtlenségekhez vezethet.

Világszintű jelenség, hogy azokban a háztartásokban, amelyek nem rendelkeznek vezetékes vízellátással, a nők és a gyerekek végzik az ivóvíz beszerzésének nagy részét. Magyarországon ez „csupán” megterhelő és értékes időt vesz el más tevékenységektől (tanulás, munkavégzés, pihenés), de a súlyosabb válságokkal érintett régiókban (Afrika, Ázsia) ez nagyon komoly fizikai erőt kívánó és súlyos veszéllyel terhelt feladat. Világszerte 263 millió embernek (főleg nőnek) kell naponta több mint 30 percet gyalogolnia, hogy az otthonán kívüli forrásokból beszerezze a háztartás ivóvizét.

Az ENSZ tagállamai által 2030-ra teljesíteni vállalt fenntartható fejlődési célok között a tiszta víz és higiénia mindenki számára történő biztosítása (6. cél), valamint a nemek közötti egyenlőség (5. cél) csak együttesen érhető el. A biztonságos ivóvíz és a megfelelő higiénia alapvető emberi szükségletek, ám máig jellemző, hogy a nők vonatkozásában nem kellően veszik figyelembe, nem ismerik el a nemek közötti különbségekből adódó többlet vagy más típusú szükségleteket, feladatokat. A döntéshozóknak, politikai vezetőknek és más releváns szereplőknek fel kell gyorsítaniuk a célok eléréséhez szükséges intézkedések meghozatalát, végrehajtását.

A biztonságos ivóvízhez való jogot az Alaptörvény XX. cikke, a testi és lelki egészséghez való alapjog értelmében szintén mindenki számára biztosítani kell. E jog érvényesítése elengedhetetlen az élethez és az emberi méltósághoz való jog biztosításához, valamint egyéb emberi jogok gyakorlásához is. Egészséges ivóvíz hiányában sérülhet a testi és lelki egészséghez, illetve az Alaptörvény XXI. cikke szerinti egészséges környezethez való jog biztosítása is, ezért mindent meg kell tenni annak védelme, valamint az igazságos, méltányos és egyenlő hozzáférés biztosítása érdekében. 2023-ban a hazai lakásállomány 5%-ában még nem volt elérhető a közüzemi vezetékes ivóvízellátás, 17%-ában a szennyvízgyűjtő hálózat.

Nem szabad azt sem elfelejteni, hogy a vízszegénység nemcsak az ivóvízhez való akadálytalan hozzáférés hiányát jelenti, hanem e kérdéskör részeként kell kezelni a meglévő vízhálózatok elégtelen műszaki állapotából fakadó veszteségeket, szolgáltatáskieséseket, továbbá az egyes háztartások érintettségén túlmutató problémákat, úgy mint a környezetünkben lévő élővizek szennyezését és az élővizek természetközeli állapotát veszélyeztető vagy felszámoló beavatkozásokat, amelyek hatására a lakosság egészséges környezethez való joga is sérül(het).

A szószóló arra emlékeztet közleményében, hogy a víz az élet előfeltétele, és – bár ilyen összefüggésben kevés szó esik róla – a társadalmi működés alapja, ezáltal összeköti a fenntartható fejlődés különböző dimenzióit. Emiatt a víz kapcsán fennálló egyenlőtlenségek nemcsak az egyes, hanem az összes fenntartható fejlődési cél elérését, egyben az alapvető jogok biztosítását is veszélyeztetik.

¹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382984>